

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

Յուլիսի 5-ին Նորին Վեհափառութեան բախտ ունեցան ներկայանալ Կ. Պօլսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Տնօրէն Ժողովի կողմից տօքթ. Ն. Տաղաւարեան «Մշակ»ի խմբագիր Հ. Առաքելեանի հետ միասին, ներկայացնելով անձամբ Միութեան կողմից տրուած բաւեալ անդամակցութեան վկայականը և 12 մայիսի ներկայ թուի Տնօրէն Ժողովի հետեւեալ գրութիւնը.

ՎեհաՓառ Տէր.

Տնօրէն Ժողովս առիթ ու բազմաւորութիւն ունեցած էր արդէն իր որդիական անկեղծ զգացումները խոնարհաբար յոռս Ձերդ Վեհափառութեան զնել՝ բացատրելով թէ որքան զգածուած է բարոյական այն մեծ քաջալերանքին համար, զոր Ձերդ Վեհափառութիւնը իր Հայրապետական օրհնածիր կոնդակովն ու հայ Ժողովուրդին տուած նուիրաբերութեան գեղեցիկ օրինակովը շնորհ ըրած էր ընծեռել Ընկերութեանս ինչպէս բարձր համարմանն ու համակրանքին զոր ունի հանդէպ մեր կրթական գործին:

Տնօրէն Ժողովս սրտի անխառն բերկրութեամբ մէ ուրեմն որ Ձեր Վեհափառութեան նկատմամբ իր ունեցած երախտադիտական անյետաձգելի պարտքը կը կատարէ՝ Միացեալի ԲԱՐԵՐԱՐ հռչակելով Ձերդ Վեհափառութիւնը որ պաշտպան ու օգտար կանգնած է միշտ Ընկերութեանս:

Տնօրէն Ժողովս այս քուէարկութիւնը հանդիսաւոր գումարման մը մէջ կատարած է մասնակցութեամբ բոլոր Ժողովականաց սրտնք յոտընկալս ու խանդավառութեամբ տուած են իրեն ձայնը՝ յարգանք ընծայելու համար Մայր Աթոռոյ Սրբազնաշնորհ Գահակալիդ ու մեծարեալ Հովուապետիդ Ամենայն Հայոց, Որուն բարձր հովանաւորութիւնը կը հայցէ Միացեալի կրթական փրկարար գործին համար:

Ընդ գրոյս յուղարկելով ուրեմն քարերար անդամակցութեան վկայականը, զոր շնորհ պիտի ընէք ընդունիլ իբրեւ յիշատակ մը Միացեալի անմոռաց երախտապարտութեանը, կը մատչինք ի համբոյժ Զերդ Սրբազնասուրբ Աջոյն և կը մնանք

Որդիական ամենախորին մեծարանօք ի դիմաց Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց Տնօրէն Ժողովոյ

Ատենադպիր Ատենապետ
Ֆ. Իսազուլեան Ար. Շմառնեան

Նորին Վեհափառութեան՝ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան նախագահ Պօղոս Նուպար փաշան հեռագրել է Փարիզից. «Բազդաւոր եմ յայտարարել, որ Միութիւնը դրել է Զերդ Սրբութեան տրամադրութեան տակ 3000 ոսկւի ներկանի աղետեալների համար»:

Յունիսի 24-ին Սպահանից եզնիկ վարդապետան հեռագրել է Պարսից հոգևոր պետի Աղանաջաֆի մահուան մասին. Վեհափառ Կաթողիկոսը յայտնել է իւր ցաւակցութիւնը հանգուցեալի որդոց:

Աղանաջաֆի որդի Զալալեդին Նաջաֆը յունիսի 30-ին հեռագրել է Նորին Վեհափառութեան հետեւեալը. «Զերդ Վեհափառութեան մխիթարական հեռագիրը Զուղայի պատկառելի առաջնորդարանի միջոցով ստացանք, մատուցանում ենք խորին շնորհակալութիւն»:

Նորին Վեհափառութեան՝ Ամերիկայի առաջնորդ Տ. Արսէն ծ. վարդապետ Վեհունին իւր 20 յունիսի (ն. տ.) թուակիր նամակով ի միջի ալոյց գրում է հետեւեալը.

«Զերդ Վեհափառութեան հրամանով կատարած մեր այս վիճակային այցելութեանց միջոցին մեր այցելած բազմաթիւ թեմերում և քաղաքներում հազիւ ուրեք պատահում էինք Ռուսահայ անհատների, հետեւաբար Լոտանձէլօսում և Ռիվրսայտում էր որ առաջին անգամ պատա-

հեցաւ մեզ տեսնել Ռուսահայ հոծ գաղթականութիւն մը։ Լօսանձելըսի մէջ կան 1500-ի չափ Ռուսահայեր և 1000-ի չափ ալ Թուրքահայեր, իսկ Ռիվրսայտում միայն մի քանի Թրքահայեր և երեք հարիւրից աւելի ալ Ռուսահայեր։

Լօսանձելըսի Թուրքահայերը, Կիլիկիայի և Թուրքահայաստանի զանազան կողմերից եկած են մեծամասնութիւնը կազմելով Խարբերդ գաւառից, զանազան առևտրական գործերով կցբաղուն, բայց առհասարակ փողոցներում կառքերով կանանչի և պատու են ծախում։

Իսկ Ռուսահայերը գաղթած են Ալեքսանդրապոլի, Կարսի և Երևանի շրջաններից և առհասարակ գրադուում են աղբահաւաքութեան գործով, մշակութեամբ և գործաւորութեամբ երկաթի գործարաններում և երկաթուղու գծերի վրայ։ Մինչդեռ Թուրքահայերի մեծագոյն մասը ընտանեօք գաղթած են, Ռուսահայերից հազիւ 25-ի չափ ընտանիքով կան, ֆաղեայները 6—7 հոգի մի սենեակում ապրում են։ Իրենք եփում իրենց կերակուրը նոյն սենեակում, ազատւելէտի մէջ, և իրենց այդ աննախանձելի ապրելակերպով թէ՛ իրենց առողջութիւնն են խանդարում և թէ՛ բնիկներից արհամարհում։ Ռուսահայ գաղթականութեան հիմը զրած են սրանից 15 տարիի չափ յառաջ Ղարսի Խարաղայա գիւղացի մալական հայեր, որոնց թիւը հասնում է մօտ 100-ի, նրանց հետևում են նոյն գիւղացի աւետարանական հայեր, որոնք այժմ կը լինեն մօտ 400-ի չափ, իսկ մեր եկեղեցու հարազատներ 1000-ի չափ կը լինեն, որոնք աւետարանականներից յետոյ սկսած են զաւսրանից 10 տարի առաջ։

Ռիվրսայտում գտնուող Ռուսահայեր ևս դարձեալ նոյն շրջաններից են, ամենից շատ Ալեքսանդրապոլի Տիւգթէնտ գիւղից են 70-ի չափ, կան նաև Բէրուրի, Ղազարապատ, Թալշանդլաղ և Նորաշէն գիւղերից 10—15-ականի չափ՝ Կարսի Պաշտօրակեալ գիւղից 15-ի չափ, նաև Իգլիբից, Թիֆլիզից և այլ տեղերից։ Ռիվրսայտում և ոչ մէկ հայ ընտանիք կը գտնուի Թուրքահայերից, միայն 3 ընտա-

նիք կան Թուրքահայ աւետարանականներ:

Աւետարանականք Լօսանճէլոսում ունեն մի պատուելի որը Ամերիկացոց եկեղեցիներում է կատարում իր արարողութիւնները Ռուսահայ և Թուրքահայ թաղերում, Թուրքահայ բողոքականները հազիւ 50-ի չափ կը լինեն:

Ռիվրսայում ապրող Ռուսահայերի նիստ ու կացը անհամեմատ աւելի կեղտոտ է քան Լօսանճէլոսիները, այն աստիճան, որ հանրակառքերում հայերին չեն թողնում, բնիկների շարքին նստիլ. մի անարգանք որ նոյն իսկ Ամերիկացիների համար ամենից ատելի եղող Չինացիների հանդէպ իսկ չի ցոյց տրւում:

Չորս հինգ սենեակից բաղկացեալ մի տան մէջ մինչև 30—35 հոգի ապրում են չոր տախտակների վրայ վեր ընկած, նոյն իսկ դժուար կը լինի տան մէջ նստելու մի աթոռ դռնել: Տեղւոյն առողջապահական պաշտօնէութիւնը հայ թարգմանների միջոցաւ աշխատում է յորդորել զիրենք որպէսզի իրենց ապրելակերպը բարեփոխեն ապա թէ ոչ քաղաքապետութիւնը պիտի հարկադրուի վատել զիրենք քաղաքից, իբրև ոչ ցանկալի հիւրեր: Սրանք փոխանակ զգաստանալու, իրենց մէջ լեզու գիտցող և զիրենք յորդորողներին դէմ լարուած, սկսած են ներքին պառակտումների, նոյն իսկ մեր յորդորներն էլ անօգուտ անցան, որովհետև կը կարծէին որ մենք ևս թելադրուած էինք և երկրորդ անգամ չուզեցին մեր արարողութեանց ներկայ գտնուիլ»:

Յանկալի է՝ որ Ռուսաստանից Ամերիկա գաղթած հայութեան գժրախտ և մինչև անգամ անպատուաբեր կէտերը խրատ լինի այսուհետև այն մարդկանց համար, որոնք իրենց մայրենի գեղեցիկ երկիրը, հայրական օջախը կըմտածեն թողնել և գաղթել ըստ երազած աւեսեաց, բայց իրօք իրենց համար տանջանքի աշխարհը, թող մեր հոգևոր հայրերը և ժողովրդի բանիմաց մասը խրատեն այդպիսիներին՝ մնալ իրենց մայրենի երկրում և գնահատեն մայրենի հոգն ու ջուրը, քան թէ գնան օտար երկրում «ապրահաւաքութեան գործով զբաղուելու»: